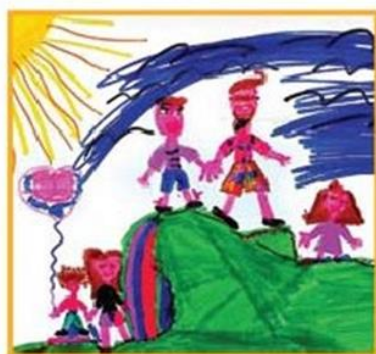

LGBTQI ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ένας οδηγός για νηπιαγωγούς και δασκάλους

GBTQI γονείς και σχολείο

Ένας οδηγός για νηπιαγωγούς και
δασκάλους

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
LGBTQI γονείς και οι οικογένειές τους	5
Στρατηγικές των παιδιών για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ομοφοβίας και της ετεροκανονικότητας.....	6
Στρατηγικές γονέων για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ομοφοβίας, της τρανσφοβίας και του ετεροσεξισμού	10
Ο ρόλος του σχολείου	14
Δημιουργώντας ένα θετικό περιβάλλον για τα παιδιά μας – καταπολεμώντας την ομοφοβία και την τρανσφοβία Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και άλλων γονέων	16
Εμπιστευτικότητα ... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Ενημέρωση και επιμόρφωση νηπιαγωγών και δασκάλων ...	19
Επικοινωνία, βιβλία και παιδαγωγικό υλικό.....	20
Μερικά σημεία όπου η παρέμβασή σας ως εκπαιδευτικού είναι καθοριστική	20
Συμπερασματικά.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Γλωσσάρι.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Βιβλιογραφία	25

Τα τελευταία χρόνια οι οικογένειες με LGBTQI γονείς έχουν αυξηθεί τόσο σε αριθμό όσο και σε ορατότητα. Καθώς όλο και περισσότερα παιδιά αυτών των οικογενειών φοιτούν στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό, οι εμπειρίες που παρέχονται πρέπει να είναι συμπεριληπτικές και της δικής τους πραγματικότητας. Το υλικό που ακολουθεί δίνει οδηγίες προς αυτήν την κατεύθυνση.

Εισαγωγή

Παρότι οι LGBTQI γίνονταν γονείς και παλαιότερα, τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ο αριθμός αλλά και η ορατότητα των οικογενειών τους – κυρίως των σχηματισμών με δύο μαμάδες. Κατά συνέπεια, τα παιδιά μας πλέον φοιτούν σε δομές προσχολικής αγωγής και σε σχολεία σε μεγαλύτερους αριθμούς, και επιθυμούμε να βρίσκονται σε περιβάλλοντα που είναι συμπεριληπτικά των εμπειριών τους και που καταπολεμούν ενεργά την ομοφοβία και την τρανσφοβία.

Αυτό που έχουμε καταλάβει από τη συλλογική μας εμπειρία είναι ότι η ικανοποιητική υποδοχή των παιδιών και των οικογενειών τους στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να συμβάλει άμεσα και να δημιουργήσει μια θετική κοινωνική αλλαγή. Ο ζωτικός ρόλος αυτών των θεσμών στην καταπολέμηση της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας είναι προφανής.

Στα μάτια του νόμου οι οικογένειές μας δεν υπάρχουν και τα παιδιά που ζουν σε αυτές εξακολουθούν να αγωνίζονται καθημερινά με το στίγμα της διαφορετικότητας. Η οικογένειά τους δεν «αναγνωρίζεται», δεν γίνεται αποδεκτή ούτε αποτιμάται θετικά από την κοινωνία εν γένει και αυτό το συναίσθημα του αποκλεισμού αρχίζει συχνά από το σχολείο.

Γνωρίζουμε πως πολλές/οί εκπαιδευτικοί είναι πρόθυμες/οι να ακούσουν τους γονείς και πως είναι πολύ καλές/οί στο να βρίσκουν δημιουργικούς τρόπους να στηρίζουν κάθε είδους οικογενειακούς σχηματισμούς. Επίσης, πιστεύουμε ότι όλα τα παιδιά θα ωφεληθούν από προσεγγίσεις που καταπολεμούν τις διακρίσεις, την ομοφοβία και την τρανσφοβία. Για τον λόγο αυτόν θεωρήσαμε ότι θα ήταν χρήσιμο να μοιραστούμε τις εμπειρίες μας και τις εμπειρίες των παιδιών μας, με στόχο να εμπλουτίσουμε και να βελτιώσουμε τις γνώσεις των νηπιαγωγών και των δασκάλων έτσι ώστε να λειτουργήσουν συμπεριληπτικά μέσα στα σχολεία όπου εργάζονται.

LGBTQI γονείς και οι οικογένειές τους

Οι οικογένειες με LGBTQI γονείς διακρίνονται από μεγάλη ποικιλομορφία. Κάποιες/οι αποκτήσαμε τα παιδιά μας με τη/τον σύντροφό μας μέσω υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, ενώ άλλες οικογένειες συγκροτήθηκαν αφού χωρίσαμε από μια προηγούμενη σχέση. Επίσης, κάποιες/οι έχουν αποκτήσει παιδιά μέσω τεκνοθεσίας ή μέσω αναδοχής. Υπάρχουν μονογονεϊκές οικογένειες LGBTQI γονέων, καθώς και οικογένειες όπου οι δύο γονείς δεν συνδέονται ερωτικά. Σε κάποιες άλλες οικογένειες υπάρχουν περισσότεροι από δύο γονείς. Αντίστοιχα, υπάρχουν ποικίλες διευθετήσεις αναφορικά με τους δότες. Συνήθως αποκαλούνται «δότες» οι άνθρωποι που έχουν συμβάλει στη σύλληψη των παιδιών μας μέσω υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Σε κάποιες οικογένειες οι δότες αυτοί είναι ανώνυμοι, ενώ σε κάποιες άλλες ο δότης μπορεί να είναι γνωστός και να έχει στενή σχέση με το παιδί.

Οι οικογένειες με LGBTQI γονείς διακρίνονται από εξίσου μεγάλη ποικιλομορφία με αυτήν που χαρακτηρίζει άλλες οικογένειες. Προερχόμαστε από ποικίλα κοινωνικοοικονομικά συμφραζόμενα, από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια και, πολλές φορές, από μη ελληνόφωνα περιβάλλοντα. Επίσης, κάποιοι γονείς έχουμε ειδικές ανάγκες.

Στρατηγικές των παιδιών για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ομοφοβίας και της ετεροκανονικότητας

Προκειμένου να νιώσουν αποδεκτά τα παιδιά μας στον χώρο του σχολείου, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η κατανόηση της θέσης τους από τις/ τους εκπαιδευτικούς.

Για να επιτύχουν ακαδημαϊκά και κοινωνικά, τα παιδιά πρέπει να αισθάνονται (μεταξύ άλλων) ότι οι οικογένειές τους, και κατ' επέκταση τα ίδια, είναι αποδεκτά. Με άλλα λόγια, πρέπει να δουν ότι η οικογένειά τους ταιριάζει μέσα στη σχολική κοινότητα ώστε να αναπτύξουν μια αίσθηση ότι «ανήκουν». Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλος συσχετισμός ανάμεσα στη σχολική επιτυχία και τη σχολική υποστήριξη. Μαθητές που αισθάνονται ουσιαστική υποστήριξη στο σχολείο έχουν καλύτερους βαθμούς από εκείνους που αισθάνονται ότι αυτοί και η οικογένειά τους είναι περιθωριοποιημένοι.

«Ξέρω ότι δεν υπάρχει τίποτα κακό στο να είσαι ομοφυλόφιλος, αλλά τα άλλα παιδιά δεν γνωρίζουν καν τι σημαίνει αυτό. Απλώς πιστεύουν ότι είναι κάτι κακό. Όταν τα ακούω να χρησιμοποιούν τη λέξη 'gay' και 'αδελφή' σαν προσβολή, είναι σαν να επιτίθενται εναντίον μου και εναντίον της οικογένειάς μου». (Χριστίνα, 11 ετών)

«Στο σχολείο, ο δάσκαλος μας εξήγησε τι είναι το οικογενειακό δέντρο. Μας έδειξε πώς να γράψουμε σε αυτό τα ονόματα της μαμάς και του μπαμπά μας. Επειδή έχω δύο μαμάδες, δεν ήξερα τι να κάνω, έτσι δεν έκανα τίποτα». (Νίκος, 8 ετών)

«Μια μαμά και ένας μπαμπάς, μια μαμά και ένας μπαμπάς. Γιατί υπάρχει πάντα μια μαμά και ένας μπαμπάς;». (Σοφία, 7 ετών)

Τα παιδιά των οποίων ο οικογενειακός σχηματισμός αντικατοπτρίζει την παραδοσιακή οικογένεια (μια μαμά και ένας μπαμπάς με το ίδιο

πολιτισμικό υπόβαθρο, με παιδιά βιολογικά συνδεδεμένα με τους δύο γονείς) βλέπουν παντού αναπαραστάσεις της οικογένειάς τους. Τα παιδιά από οικογένειες με LGBTQI γονείς, από την άλλη πλευρά, βλέπουν την οικογένειά τους να αγνοείται ή ακόμα και να δυσφημίζεται.

Όπως τόσο παραστατικά το θέτει η Adrienne Rich: «Όταν κάποιος με την εξουσία του δασκάλου, ας πούμε, περιγράφει τον κόσμο και δεν είστε μέσα του, υπάρχει μια στιγμή ψυχικής ανισορροπίας, σαν να κοιτάζετε στον καθρέφτη και να μη βλέπετε τίποτα» (Rich 1986).

Στο νηπιαγωγείο και το σχολείο, τα παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζουν συνεχώς την ομοφοβία και την ετεροκανονικότητα. Μιλώντας για την οικογένειά τους με τον έξω κόσμο, τα παιδιά με ομοφυλόφιλους πατέρες ή λεσβίες μητέρες πρέπει να μάθουν να διατηρούν μια εύθραυστη ισορροπία ανάμεσα στο να νιώθουν ο εαυτός τους στη συναναστροφή τους με τους φίλους τους, και στον φόβο να χάσουν φίλους ή να απορριφθούν από τους συνομηλίκους τους. Οι ανησυχίες και τα προβλήματα των παιδιών σχετίζονται συχνότερα με την απόρριψη και τον εκφοβισμό ή με τον φόβο της απώλειας των φίλων τους, καθώς ακούνε συχνά ομοφοβικές παρατηρήσεις από αυτούς.

Τα παιδιά μπορεί να αισθάνονται ότι το περιβάλλον τους είναι ομοφοβικό όχι μόνο όταν υφίστανται μια άμεση, κατά μέτωπο, επίθεση για τη δομή της οικογένειάς τους, αλλά και ακούγοντας τον ομοφοβικό λόγο στη σχολική αυλή, ενώ η σχολική εξουσία συχνά όχι μόνο δεν τον καταδικάζει αλλά τον παραβλέπει ή και σιωπηλά τον επιδοκιμάζει.

Κατά κάποιον τρόπο, όπως οι γονείς τους έπρεπε να κάνουν το «coming out» τους, αυτά τα παιδιά πρέπει να περάσουν από μια παραπλήσια διαδικασία «αυτοφάνερωσης» όταν αποφασίζουν να ενημερώσουν τους νηπιαγωγούς, τους δασκάλους ή τους συμμαθητές τους ότι οι γονείς τους είναι ομοφυλόφιλοι. Πρέπει να αντιμετωπίσουν όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με αυτήν τη διαδικασία «αποκάλυψης», όπως να αναρωτηθούν αν πρέπει να το κάνουν και, εάν ναι, πώς και σε ποιο

βαθμό θα μιλήσουν με τους συνομηλίκους τους, τους εκπαιδευτικούς και άλλους ενήλικες.

Μαζί με την απόφαση να μιλήσουν, τα παιδιά πρέπει να σταθμίσουν τους πιθανούς κινδύνους και τα οφέλη από την αποκάλυψη του ομοερωτικού προσανατολισμού των γονέων τους.

Όταν ξεπερνούν τον φόβο και έχουν εμπιστοσύνη στους άλλους και στην οικογένειά τους, τα παιδιά βιώνουν επίσης τις θετικές συνέπειες αυτής της αποκάλυψης.

Το βάρος πως φέρουν ένα σημαντικό μυστικό μπορεί και πρέπει να αρθεί από τους ώμους των παιδιών. Σύμφωνα με έρευνες, τα παιδιά που ενθαρρύνονται να κρατήσουν τη δομή της οικογένειάς τους μυστική τείνουν να παρουσιάζουν σημάδια κατάθλιψης και να αισθάνονται μοναχικά και απομονωμένα.

Για να αντιμετωπίσουν τις παραπάνω δυσκολίες, τα παιδιά χρησιμοποιούν συνήθως έναν συνδυασμό «στρατηγικών κοινωνικής ρύθμισης» σε σχέση με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου των γονιών τους (Bozett, 1987):

1) Έλεγχος ορίων

2) Μη γνωστοποίηση

3) Γνωστοποίηση

1. Έλεγχος ορίων

Τα παιδιά «ρυθμίζουν» τη συμπεριφορά των γονιών τους και τη δική τους συμπεριφορά προς τους γονείς τους, αλλά και την αλληλεπίδραση των άλλων με τους γονείς τους.

*«Είμαι πάντα πολύ προσεκτικός με το ποιον προσκαλώ σπίτι».
(Αργύρης, 8 ετών)*

«Ζήτησα από τους μπαμπάδες μου να μην έρθουν μαζί μου στο τουρνουά τένις». (Έλενα, 7 ετών)

2. Μη γνωστοποίηση

Τα παιδιά αρνούνται τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου των γονιών τους ή αρνούνται να τα αποκαλύψουν. Γίνονται αινιγματικά και πολύ επιφυλακτικά στον τρόπο με τον οποίο περιγράφουν τις οικογένειές τους. Δεν θέλουν να συζητήσουν για τις οικογένειές τους, είτε γιατί έχουν υποστεί εκφοβισμό, είτε επειδή φοβούνται ότι θα υποστούν βία.

Μια καναδική μελέτη (Vyncke & Julien, 2007) έδειξε ότι η πλειοψηφία των παιδιών που μεγαλώνουν σε οικογένειες με LGBTQI γονείς δεν αποκαλύπτουν αμέσως την οικογενειακή τους κατάσταση. Το ίδιο συμβαίνει και στη χώρα μας.

*«Ήξερα πάντα ότι οι μητέρες μου είναι λεσβίες και αυτό δεν είχε καμιά σημασία για μένα. Η οικογένειά μου είναι σαν μια οποιαδήποτε άλλη οικογένεια. Αλλά, όταν πήγα στο δημοτικό και άκουσα άλλα παιδιά να χρησιμοποιούν τη λέξη 'γκέι' σαν προσβολή και να γελούν με τη λέξη 'λεσβία', είπα στον εαυτό μου: 'Μιλάνε για τις μητέρες μου!' Μετά από αυτό, δεν μπόρεσα να μιλήσω για την οικογένειά μου σε κανέναν».
(Αριάδνη, 15 ετών)*

«Μια μέρα ήμουν στο σπίτι του φίλου μου του Δημήτρη και πήγαμε στο πάρκο. Όλη η οικογένεια του Δημήτρη γνωρίζει την οικογένειά μου και την αποδέχεται αλλά, στο πάρκο, ένας από τους φίλους του Δημήτρη με ρώτησε αν ήταν αλήθεια ότι είχα δύο μητέρες. Απλώς αγνόησα την ερώτησή του και άλλαξα θέμα. Δεν ήθελα να αναγκαστώ να ξαναεξηγήσω τα πάντα και να δω να μη με πιστεύουν ή να κοροϊδεύουν την οικογένειά μου». (Γιάννης, 13 ετών)

3. Γνωστοποίηση

Τα παιδιά μοιράζονται προσωπικές πληροφορίες με επιλεγμένα άτομα.

«Δεν μιλάω γι' αυτό με ανθρώπους που νομίζω ότι δεν θα συμφωνήσουν ότι έχω μια σπουδαία οικογένεια ή όταν δεν τους ξέρω πολύ καλά. Έχω μιλήσει γι' αυτό με μερικούς κολλητούς μου και δεν υπάρχει πρόβλημα με αυτούς, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι δεν ξέρουν. Μερικές φορές ανησυχώ ότι τα άλλα παιδιά στο σχολείο θα το μάθουν και φοβάμαι για το τι θα σκεφτούν για μένα. Θα ήταν ενοχλητικό».

(Θοδωρής, 12 ετών)

Στρατηγικές γονέων για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ομοφοβίας, της τρανσφοβίας και του ετεροσεξισμού

Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι είναι επίσης σημαντικό να κατανοούν τη θέση των LGBTQI γονέων.

Όπως και τα παιδιά τους, οι LGBTQI γονείς χρησιμοποιούν πολλές και διάφορες προσαρμοστικές στρατηγικές για να αποφύγουν να αντιμετωπίσουν κατά μέτωπο την ομοφοβία και την τρανσφοβία.

Η κατανόηση της θέσης των γονέων αυτών από τους νηπιαγωγούς και τους δασκάλους είναι καθοριστικής σημασίας για να γίνουν σύμμαχοι αυτών και των παιδιών τους.

Το πότε, το πώς και σε ποιο βαθμό θα κάνουν «coming out» είναι σημαντικές ερωτήσεις για τους LGBTQI ανθρώπους. Το coming out γίνεται ακόμα πιο περίπλοκο όταν οι LGBTQI άνθρωποι γίνονται γονείς.

Πρέπει να ισορροπήσουν μια σειρά από «αντιφατικά» στοιχεία, σαν ακροβάτες που περπατούν πάνω σε ένα τεντωμένο σχοινί: η επιθυμία, παραδείγματος χάριν, να ζήσουν τη ζωή τους σε μια ήσυχη επαρχιακή πόλη μπορεί να «συγκρούεται» με την επιθυμία να δείξουν την υπερηφάνεια τους για το ποιες και ποιοι είναι στη μικρή κοινωνία της.

Ο στόχος τους να μην αισθάνονται τα παιδιά τους ντροπή για την οικογένειά τους ενίοτε συγκρούεται με την επιθυμία τους να τα προστατεύσουν από τις διακρίσεις και να σεβαστούν την ιδιωτικότητα των παιδιών τους.

Σύμφωνα με μια αμερικανική μελέτη (Gartrell et al., 2005), η πλειοψηφία των λεσβιών μητέρων δεν δίστασαν να αποκαλύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό σε βρεφολόγους και νηπιαγωγούς όταν τα παιδιά τους ήταν μικρά, αλλά ήταν λιγότερο πρόθυμες να το κάνουν όταν τα παιδιά τους ήταν πάνω από δέκα ετών.

Αυτή η διαφοροποίηση στην προθυμία για ορατότητα αντικατοπτρίζει την ευαισθησία των μητέρων στην ανησυχία που δείχνουν τα παιδιά τους σε σχέση με την ορατότητα της οικογένειάς τους· είναι επίσης ενδεικτική της αυξανόμενης ανησυχίας των παιδιών για την ομοφοβία και την τρανσφοβία που διαπιστώνουν γύρω τους.

Σύμφωνα με μια βρετανική μελέτη (Weeks et al., 2001) για οικογένειες με LGBTQI γονείς, οι γονείς θεωρούν πως η ευημερία των παιδιών τους είναι η πιο σημαντική πτυχή της οικογενειακής τους ζωής.

Η προστασία των παιδιών τους από έναν δυνητικά ομοφοβικό και τρανσφοβικό κόσμο και ο φόβος της απόρριψής τους από τους συνομηλίκους τους κάνει τους γονείς να αποκρύπτουν μερικές φορές τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή να μη μιλούν για την ταυτότητα φύλου τους.

Για να αντιμετωπίσουν τις διαρκείς διακρίσεις, οι γονείς χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές. Οι πιο συχνές είναι η παθητική και η επιλεκτική αποκάλυψη (Perlesz et al, 2006).

«Το προσωπικό του σχολείου του γιου μας και πολλοί φίλοι του γνωρίζουν ότι είμαστε μια οικογένεια με δύο μπαμπάδες. Ωστόσο, δεν πηγαίνουμε να τον πάρουμε μαζί από το σχολείο και, αν και ποτέ δεν το συζητήσαμε, δεν παρουσιαζόμαστε σαν ζευγάρι όταν οι φίλοι του είναι εκεί». (Φώτης, 43 ετών)

1. Στρατηγική παθητικής αποκάλυψης

Η απόφαση των γονέων να αποκαλύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εκάστοτε ιδιαίτερο πλαίσιο. Οι λεσβίες μητέρες μπορεί να είναι διατεθειμένες να αποκαλύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό στο νηπιαγωγείο ή το σχολείο, εάν χρειαστεί, αλλά τελικά να επιλέξουν να μην το κάνουν. Ενίοτε δεν δίνουν πληροφορίες στους εκπαιδευτικούς αν δεν τους ζητηθούν με συγκεκριμένο τρόπο.

«Κατά την πρώτη μας επίσκεψη στο νέο σχολείο του γιου μας, ο δάσκαλος δεν ρώτησε για την οικογενειακή μας κατάσταση, οπότε δεν του είπα ότι ο γιος μου έχει δύο μητέρες. Δεν ήθελα να δημιουργήσω πρόβλημα στο παιδί και δεν ήξερα τι πιστεύει ο συγκεκριμένος δάσκαλος για τις οικογένειές μας. Τώρα, κοιτώντας πίσω, συνειδητοποιώ πως αυτές οι πληροφορίες είναι απαραίτητες έτσι ώστε η σύντροφός μου να μπορεί επίσης να είναι μια επιλογή για επικοινωνία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, όπως όταν χτύπησε το παιδί και εγώ ήμουν στη δουλειά με κλειστό κινητό ή για να μπορεί να τον πάρει άνετα από το σχολείο». (Κατερίνα, 39 ετών)

2. Στρατηγική επιλεγμένης αποκάλυψης

Σε αντίθεση με τις παθητικές στρατηγικές στα σχολεία των παιδιών τους, μερικοί γονείς μιλούν πιο ανοικτά για τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους –αν και πάλι αυτό γίνεται επιλεκτικά. Η επιλογή τους να μιλήσουν γίνεται όταν είναι σίγουροι ότι το σχολείο είναι ένα ασφαλές περιβάλλον και αυτή η σιγουριά σχετίζεται με πολλούς παράγοντες, όπως η γενική πολιτική του σχολείου για συμπεριληπτική παιδαγωγική διαδικασία, η στάση του σε σχέση με κάθε είδους μειονότητα ή η διάθεση από μέρους των εκπαιδευτικών να συμπεριλάβουν θέματα πολυμορφίας των οικογενειακών σχηματισμών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

«Κάθε φορά που η Βάσια ξεκινά μια νέα σχολική χρονιά, φροντίζουμε να πούμε στον δάσκαλο ή στη δασκάλα της ότι έχει δύο μαμάδες. Δεν ξέρω αν ήδη το γνωρίζει. Είναι δύσκολο να γνωρίζουμε αν οι εκπαιδευτικοί είναι ανοιχτοί και θετικοί σε μια οικογένεια σαν τη δική μας. Πολλοί δεν γνωρίζουν καν ότι υπάρχουν ομογενεϊκές οικογένειες στην Ελλάδα!». (Μαρίνα, 43 ετών)

Η αποκάλυψη ή μη του σεξουαλικού προσανατολισμού των γονέων στο σχολείο των παιδιών τους εξαρτάται και από άλλες παραμέτρους. Για παράδειγμα, γονείς που τα παιδιά τους πηγαίνουν σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία ή δημοτικά είναι πιθανόν να μιλήσουν ευκολότερα από εκείνους τους γονείς που τα παιδιά τους πηγαίνουν στο δημόσιο σχολείο. Γονείς που ζουν σε αστικά κέντρα είναι πιο πιθανό να αποκαλύψουν τη δομή της οικογένειάς τους σε σχέση με εκείνους τους γονείς που ζουν σε αγροτικές περιοχές.

Η μορφή του οικογενειακού σχηματισμού φαίνεται να συμβάλλει στην ευκολία ή τη δυσκολία με την οποία μιλούν οι γονείς στο σχολείο των παιδιών για την οικογένειά τους. Γονείς που σχεδίασαν και απέκτησαν παιδιά ενώ ήταν ήδη σε μια ομόφυλη σχέση φαίνεται να αποκαλύπτουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ευκολότερα από εκείνους τους γονείς που έχουν παιδιά από προηγούμενη ετερόφυλη σχέση.

Αυτό πιθανότατα συμβαίνει επειδή το ζήτημα του «coming out» είχε ήδη αντιμετωπιστεί όταν ξεκίνησαν να δημιουργήσουν την οικογένειά τους. Με το ίδιο σκεπτικό, επίσης, τα παιδιά που γεννιούνται σε μια ομογενεϊκή οικογένεια μπορεί να είναι πιο άνετα με την οικογενειακή τους κατάσταση από εκείνα που ξεκίνησαν τη ζωή τους σε μια οικογένεια με ετερόφυλους γονείς και βρέθηκαν σε διαφορετική κατάσταση μετά από ένα διαζύγιο. Μια μελέτη (Weeks et al., 2001) έδειξε ότι πολλοί LGBTQI γονείς που απέκτησαν παιδιά μέσα σε ένα ετεροφυλοφιλικό πλαίσιο αισθάνονται σαν να πρέπει να αντισταθμίσουν την αίσθηση της «κανονικότητας» που έχασε το παιδί τους όταν χώρισαν. Επίσης, καθώς αυτά τα παιδιά έχουν μια μητέρα και έναν πατέρα, μπορούν εύκολα να θεωρηθούν απλώς παιδιά χωρισμένων γονιών και συχνά οι LGBTQI γονείς «καμουφλάρουν» και κρύβουν την ομοφυλοφιλική σχέση.

Στη νέα, ανασυσταμένη οικογένειά τους, η αποκάλυψη ότι ο ένας γονέας είναι ομοφυλόφιλος μπορεί να είναι διπλά δύσκολη αν ο άλλος γονέας είναι ομοφοβικός.

«Ο γιος μου πέρασε ήδη αρκετά δύσκολα όταν ο πατέρας του κι εγώ χωρίσαμε και σκέφτηκα ότι το να του πω ότι ήμουν λεσβία θα ήταν πολύ δύσκολο για εκείνον, θα ήταν ένα ακόμα γερό πλήγμα, και πίστευα ότι θα ήταν αδύνατον να το δεχτεί. Δεν ήθελα να νιώσει ταπεινωμένος στο σχολείο, αλλά ούτε και να θεωρήσει αληθινές τις κατηγορίες που ξεστομίζει ο πατέρας του για μένα». (Τζούλια, 37 ετών)

Ο ρόλος του σχολείου

Τα παιδιά που μεγαλώνουν με LGBTQI γονείς έχουν το ίδιο δικαίωμα με τα υπόλοιπα παιδιά να δουν την αξία της οικογένειάς τους να αναγνωρίζεται στην τάξη τους.

Παιδί: Γιατί έχει δύο μαμάδες η Μαρία;

Ενήλικας: Γιατί είναι οι γονείς της και αυτή είναι η οικογένειά της.

Εναλλακτικά

Ενήλικας: Γιατί να μην έχει δύο μαμάδες; Δεν αποτελούνται όλες οι οικογένειες από μια μαμά και έναν μπαμπά.

Όταν οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι προωθούν τη βαθιά αποδοχή και την κατανόηση της διαφορετικότητας, εξοπλίζουν τα παιδιά με δεξιότητες ζωής και καλλιεργείται ένα κλίμα αποδοχής όλων των παιδιών.

Δημιουργώντας ένα θετικό περιβάλλον για τα παιδιά μας – καταπολεμώντας την ομοφοβία και την τρανσφοβία

Ο χρόνος που περνούν τα παιδιά στο σχολείο είναι πολύ σημαντικός. Στην καθημερινότητά τους, οι άνθρωποι μπορεί να στοχοποιηθούν και να υποστούν διακρίσεις για πολλούς λόγους, συμπεριλαμβανομένης της φυλής, του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου. Οι ενήλικες μπορεί να ευνοήσουν ακόμα και ακούσια τις διακρίσεις, όταν υπονοούν πως υπάρχει μόνο ένας σωστός τρόπος να ζει κανείς, να συμπεριφέρεται, να μιλάει και να σκέφτεται. Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρολό στην ενίσχυση της θετικής αυτόεικόνας των παιδιών και στην προώθηση αξιών αμοιβαίου σεβασμού και φροντίδας.

Όλα τα παιδιά χρειάζονται εκπαιδευτικούς που θα αφιερώσουν χρόνο ώστε να βρουν τρόπους να καλύψουν τις προσωπικές ανάγκες του κάθε παιδιού ξεχωριστά. Όπως όλα τα παιδιά, έτσι και τα δικά μας έχουν ανάγκη από θετικές αναπαραστάσεις των οικογενειών τους. Αυτό θα τους επιτρέψει να αναπτύξουν μια θετική αυτό-εικόνα και μια θετική αντίληψη για τις οικογένειές τους. Στην περίπτωση του νηπιαγωγείου, για τη διαδικασία αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν παραμύθια, παιχνίδια ρόλων, κουκλοθέατρο ή άλλα παιχνίδια.

Το νηπιαγωγείο είναι συχνά το πρώτο σημείο επαφής των παιδιών με τον κόσμο πέρα από την οικογένεια και τους φίλους τους. Αυτή η εμπειρία μπορεί να είναι δύσκολη ή σύνθετη για ένα παιδί που βρίσκεται για πρώτη φορά σε τάξη. Για τα δικά μας παιδιά η συνθετότητα ενδέχεται να είναι μεγαλύτερη, καθώς μπορεί να μην έχουν βιώσει την αίσθηση

αποδοχής της οικογένειάς τους, που στην περίπτωση της ετεροφυλοφιλικής πυρηνικής οικογένειας συντελείται μέσω παιδικών παιχνιδιών, παραμυθιών, των ΜΜΕ και των καθημερινών αναφορών.

Το παιδιά μπορεί να δυσκολεύονται να κατανοήσουν την ποικιλία των οικογενειακών σχηματισμών ή να μην τα προβληματίζει το θέμα. Όπως και να έχει, η καθοδήγηση, με τη μορφή μιας κουβέντας ή κάποιας άλλης παρέμβασης, μπορεί να κάνει τη διαφορά.

Επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και άλλων γονέων

Όσο πιο ανοικτές/οι και υποστηρικτικές/οι είναι οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι στις οικογένειες με LGBTQI γονείς, τόσο πιθανότερο είναι και οι οικογένειές μας να νιώθουν άνετα στο σχολείο σας.

Σύμφωνα με τη συλλογική μας εμπειρία, πολλοί ετεροφυλόφιλοι γονείς είναι υποστηρικτικοί στην απόφασή μας να αποκτήσουμε παιδιά. Σε ένα υποστηρικτικό, ασφαλές και ανοιχτό πλαίσιο σύντομα σχεδόν όλοι οι γονείς συνειδητοποιούν ότι οι χαρές και οι προκλήσεις του γονεϊκού ρόλου είναι κοινές και ανεξάρτητες από τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου των γονέων.

Ωστόσο, η ομοφοβία και η τρανσφοβία (ανοικτή ή κεκαλυμμένη) αποτελεί πραγματικότητα στην κοινωνία μας, επομένως είναι σημαντικό όσες/οι ασχολούνται με την προσχολική ηλικία και την πρώτη σχολική ηλικία να είναι κάπως προετοιμασμένες/οι όσον αφορά το πώς θα αντιδράσουν σε καταστάσεις όπου θα υπάρξει έλλειψη ανεκτικότητας και προκατάληψη. Τέτοιου είδους συμπεριφορές μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα τα παιδιά μας να αισθανθούν ότι «ακυρώνεται» η οικογένειά τους, ή ακόμη και να οδηγήσουν σε φραστική ή και σωματική βία προς εμάς και τα παιδιά μας.

Γονέας: Έχω μπερδευτεί! Ο Νίκος ήρθε χθες από το νηπιαγωγείο και είπε ότι ο Κώστας έχει δύο μητέρες. Του είπα ότι θα ρωτήσουμε εσάς ποια είναι η πραγματική του μητέρα.

Νηπιαγωγός: Έχει δίκιο ο Νίκος. Ο Κώστας έχει δύο μητέρες.

Σκεφτείτε πρώτα από όλα τη δική σας στάση όσον αφορά την ποικιλομορφία των οικογενειακών σχηματισμών. Ένα παιδί με δύο μητέρες θα σας εμπιστευτεί αν ξέρει ότι αποδέχεστε την οικογένειά του.

Να θυμάστε ότι τα παιδιά αντιλαμβάνονται την προκατάληψή μας και από τη γλώσσα του σώματος, τις εκφράσεις του προσώπου ή τον τόνο της φωνής, πέρα από το τι λέμε ή τι δεν λέμε. Τα παιδιά μαθαίνουν και από τις σιωπές μας.

Εμπιστευτικότητα

Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι πρέπει να σέβονται τις επιλογές της κάθε οικογένειας όσον αφορά την κοινοποίηση ή όχι προσωπικών πληροφοριών. Μερικές φορές επικρατεί σύγχυση όσον αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να κοινοποιηθούν για τους γονείς ενός παιδιού που αυτοπροσδιορίζονται ως LGBTQI. Συνεννοηθείτε με τους γονείς πρώτα.

Κάποιοι γονείς επιλέγουν να είναι πολύ ανοικτοί σε σχέση με την οικογενειακή τους κατάσταση ενώ άλλοι όχι. Μιλήστε μαζί τους και ακολουθήστε τις επιθυμίες τους και τον βαθμό ορατότητας που επιλέγουν.

Τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί

Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι, εάν πραγματικά ενδιαφέρονται για την ολόπλευρη ανάπτυξη όλων των παιδιών, θα πρέπει να αναγνωρίζουν την ποικιλομορφία των οικογενειακών σχηματισμών και να είναι σαφές ότι όλες οι οικογένειες είναι ευπρόσδεκτες στο σχολείο τους. Οι αναφορές

στην οικογενειακή ποικιλομορφία οφείλουν να γίνονται ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει ή όχι παιδί στο δυναμικό της τάξης τους που οι γονείς του να αυτοπροσδιορίζονται ως LGBTQI. Συχνά μπορεί να υπάρχει και απλώς να μην το γνωρίζετε. Μην ξεκινάτε με την υπόθεση ότι όλα τα παιδιά έχουν ετερόφυλους γονείς ή ότι όλα τα παιδιά μεγαλώνουν σε ετεροφυλοφιλικές πυρηνικές οικογένειες. Ερωτήσεις όπως «πως λένε τη μαμά σου;» και «πως λένε τον μπαμπά σου;» μπορεί να κάνουν κάποια παιδιά να σωπάσουν για πάντα στην τάξη σας όταν συζητάτε για θέματα που αφορούν τη ζωή τους στο σπίτι.

Σύμφωνα με την αμερικανική μελέτη των Ray και Gregory (2001), πολλά παιδιά δεν γνωρίζουν πώς θα αντιδρούσαν οι εκπαιδευτικοί τους σε ομοφοβικά περιστατικά. Τα παιδιά πολύ συχνά αντιλαμβάνονται αν οι δάσκαλοί τους είναι απρόθυμοι ή ανίκανοι να καταπολεμήσουν την ομοφοβία.

Κάποιοι μαθητές αναφέρουν ότι ορισμένοι δάσκαλοι συμμετέχουν ακόμη και στη διάδοση ομοφοβικών σχολίων και παρατηρήσεων (ό.π.).

Οι παθητικές ή ομοφοβικές συμπεριφορές των εκπαιδευτικών μπορούν να αποθαρρύνουν τα παιδιά να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δράσεις του σχολείου (θεατρικές ομάδες, αθλητικές ομάδες κ.λπ.) ή να κάνουν χρήση των δομών υποστήριξης που υπάρχουν στα σχολεία (σχολικός ψυχολόγος κ.λπ.). Για να βοηθήσουμε όλα τα παιδιά να αισθάνονται ασφαλή και ευπρόσδεκτα, τα σχολεία μπορούν να υιοθετήσουν μια προσέγγιση για την πρόληψη των προσβολών, των επιβλαβών πειραγμάτων και του εκφοβισμού, πριν γίνουν πραγματικότητα.

Είναι σημαντικό όλα τα παιδιά να αισθάνονται αποδεκτά και να αναγνωρίζεται η αξία της οικογένειάς τους στο σχολείο. Αποφεύγοντας να συζητήσουμε για ένα θέμα (το οποίο έχει ήδη συζητηθεί και σχολιαστεί αρνητικά από άλλα παιδιά στο σχολείο) στέλνουμε ένα πολύ ισχυρό μήνυμα στα παιδιά, υποδηλώνοντας ότι το θέμα αυτό δεν αξίζει

να συζητηθεί ή ότι πρέπει να παραμείνει μυστικό γιατί είναι ντροπή να το συζητάμε.

Εάν οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι αναγνωρίζουν και υποστηρίζουν τη μεγάλη ποικιλία οικογενειακών σχηματισμών που υπάρχουν σήμερα (όπως: πυρηνικές οικογένειες, μονογονεϊκές οικογένειες, εκτεταμένες οικογένειες, ομογονεϊκές οικογένειες, μεικτές οικογένειες, ανασυσταμένες οικογένειες, οικογένειες με παιδιά από τεκνοθεσία και αναδοχή), τότε μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης κάθε παιδιού μέσω της αναγνώρισης και αποδοχής της οικογενειακής του κατάστασης, της συζήτησης για τους διάφορους τύπους οικογενειών, αλλά και μέσω εντύπων, βιβλίων και παιδαγωγικού υλικού που να δείχνει την ποικιλία των οικογενειακών σχηματισμών.

Παιδί: (Ενώ παρακολουθεί έναν/μια νηπιαγωγό να διαβάζει μια ιστορία όπου υπάρχουν εικόνες μιας γυναίκας και ενός παιδιού) Ποια είναι αυτή; (δείχνει τη γυναίκα)

Νηπιαγωγός: Δεν ξέρω. Δεν μας λέει η ιστορία. Μπορεί να είναι η μαμά, η θεία ή μια φίλη.

Παιδί: Πού είναι ο μπαμπάς του;

Νηπιαγωγός: Δεν μας λέει η ιστορία. Μπορούμε μόνοι μας να αποφασίσουμε πώς είναι η οικογένειά του. Κάποιες οικογένειες δεν έχουν μπαμπά.

Ενημέρωση και επιμόρφωση νηπιαγωγών και δασκάλων

Είναι σημαντικό να έχουν οι εκπαιδευτικοί την ευκαιρία να αναπτύξουν τη γνώση και την κατανόησή τους όσον αφορά την ποικιλία των οικογενειακών σχηματισμών και να αποκτήσουν δεξιότητες που μπορεί να τους βοηθήσουν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα που θα αντικατοπτρίζουν και θα χαιρετίζουν τη διαφορετικότητα. Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι μπορούν να ζητήσουν από τις/τους σχολικούς τους

συμβούλους να οργανώσουν κατάλληλες επιμορφώσεις, βιωματικά εργαστήρια και σεμινάρια.

Επικοινωνία, βιβλία και παιδαγωγικό υλικό

Καλό θα ήταν στο σχολείο να εξασφαλίζεται ότι όλα τα –ανεπίσημα τουλάχιστον– έντυπα περιλαμβάνουν την κατάλληλη ορολογία, όπως σύντροφος, κηδεμόνας και μέλη της ευρύτερης οικογένειας για τη γραπτή επικοινωνία. Αυτό θα βοηθήσει όλες τις οικογένειες να αισθανθούν ότι έχουν μια θέση και είναι αποδεκτές. Τα επίσημα έντυπα του σχολείου, τα βιβλία αλλά και το προτεινόμενο παιδαγωγικό υλικό δεν λαμβάνει υπόψη του τις οικογένειές μας. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μη χρησιμοποιούν περιοριστικούς όρους όπως «μητέρα - πατέρα», στα έντυπα που δίνουν στα παιδιά και τους γονείς τους, αλλά όρους όπως: «γονέας α' και γονέας β'», ώστε να είναι περισσότερο συμπεριληπτικό το υλικό αυτό.

Είναι σημαντικό επίσης να υπάρχει παιδαγωγικό υλικό που θα αντικατοπτρίζει την οικογενειακή ποικιλομορφία. Κούκλες, πόστερ και βιβλία μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη συμπεριληπτικών πρακτικών. Δυστυχώς, υπάρχει ακόμα πολύ περιορισμένο υλικό για LGBTQI γονείς στην ελληνική γλώσσα (βλ. τη βιβλιογραφία για διαθέσιμο υλικό στα ελληνικά). Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει λοιπόν να είναι για μια ακόμα φορά δημιουργικοί!

Μερικά σημεία όπου η παρέμβασή σας ως εκπαιδευτικού είναι καθοριστική:

- Εξασφαλίστε ότι όλα τα παιδιά νιώθουν άνετα, αποδεχόμενες/οι την πολυμορφία των οικογενειακών σχηματισμών.
- Αναπτύξτε την κριτική ικανότητα των παιδιών και την ικανότητά τους να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους και τους άλλους απέναντι στην αδικία.

- Να σκέφτεστε πάντα τι μηνύματα περνάτε στα παιδιά για θέματα όπως η φυλή, η σωματική ικανότητα και η «οικογένεια» –είναι συμπεριληπτικά;
- Αντιμετωπίστε την ομοφοβία και την τρανσφοβία όπως αντιμετωπίζετε και τις άλλες μορφές διακρίσεων. Προετοιμαστείτε για πιθανές υποθετικές αρνητικές αντιδράσεις από άλλους ενήλικες. Σκεφτείτε πώς θα αντιδρούσατε σε τέτοιες περιπτώσεις. Θυμηθείτε να πείτε τουλάχιστον «δεν συμφωνώ μαζί σου». Για πολλούς η σιωπή εκλαμβάνεται σαν σιωπηρή αποδοχή των ιδεών και των απόψεών τους.
- Είναι σημαντικό ο/η εκπαιδευτικός να βρίσκει τρόπους να μιλά με όλα τα παιδιά για την ποικιλία των οικογενειακών σχηματισμών στην κοινωνία μας και να εισάγει δραστηριότητες που να τις αντικατοπτρίζουν.
- Χρησιμοποιήστε παιδαγωγικό υλικό που προωθεί με αυθεντικό τρόπο την ποικιλομορφία και αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα ως μέσο εμπλουτισμού της παιδαγωγικής διαδικασίας και όχι ως πρόβλημα.
- Όταν διαβάζετε ιστορίες που δεν προσδιορίζουν τον ρόλο των ενηλίκων, μη θεωρείτε ότι οι ενήλικες είναι απαραίτητως ετεροφυλόφιλοι γονείς.

Πέρα από τα παιδιά με LGBTQI γονείς, καλό είναι να θυμάστε ότι στο σχολείο σας θα υπάρχουν παιδιά με αγαπημένους φίλους ή συγγενείς που είναι γκέι, λεσβίες ή τρανς κ.λπ.

Οι στρατηγικές που χρησιμοποιείτε για να υποστηρίξετε τους LGBTQI γονείς και τα παιδιά τους θα έχουν σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στις ζωές όλων των παιδιών στην τάξη σας.

Συμπερασματικά

Τα σχολεία μπορούν και πρέπει να λάβουν μέτρα ενάντια στην ομοφοβία, την τρανσφοβία και τις διακρίσεις που αυτές δημιουργούν.

Αν και οι προκαταλήψεις είναι βαθιά αισθητές από τις οικογένειες με LGBTQI γονείς, οι εκπαιδευτικοί πολύ συχνά δεν είναι καλά ενημερωμένοι για την ύπαρξη και τη φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν αυτές οι οικογένειες. Λίγοι γονείς και παιδιά αισθάνονται ότι είναι εξοπλισμένοι ικανοποιητικά για να αντιμετωπίσουν από μόνοι τους την ομοφοβία και την τρανσφοβία χωρίς τη συμβολή των εκπαιδευτικών. Επομένως, οι LGBTQI γονείς και τα παιδιά τους αισθάνονται περιθωριοποιημένοι και στιγματισμένοι στο σχολικό περιβάλλον.

Αυτά τα θέματα πρέπει να γίνουν καλύτερα κατανοητά για να σχεδιαστούν κατάλληλες παρεμβάσεις ώστε να βοηθήσουν οικογένειες με LGBTQI γονείς και τα παιδιά τους να νιώθουν ασφαλή και ευπρόσδεκτα στο σχολείο.

Μην ξεχνάτε ότι τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία που εισάγουν την ιδέα της πολυμορφίας των οικογενειακών σχηματισμών και καλωσορίζουν παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες με LGBTQI γονείς μπορούν να συμβάλουν σε μια θετική μεταμόρφωση στην κοινωνία μας.

Το υλικό για τον οδηγό αυτό βασίζεται στη συλλογική μας εμπειρία ως LGBTQI γονέων με παιδιά στο σχολείο, καθώς επίσης σε υλικό αντίστοιχων οδηγιών του εξωτερικού.

Γλωσσάρι

coming out:

διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο αποφασίζει να αποκαλύψει στον κοινωνικό του περίγυρο τον σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου του.

LGBTQI: ακρωνύμιο των όρων Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Queer, Intersex. Στα ελληνικά ΛΟΑΤΚΙ: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι/ες, Τρανς, Κουίρ, Ίντερσεξ. Κάποιες/ οι/α μπορεί να προτιμούν για τον αυτοπροσδιορισμό τους τον αγγλικό έναντι του ελληνικού όρου.

queer (κουίρ)**:

ο όρος εκφράζει τα άτομα που αμφισβητούν τους αυστηρούς, κοινωνικά κατασκευασμένους ρόλους των φύλων και της σεξουαλικότητας.

ανασυσταμένη οικογένεια: οικογένεια που περιλαμβάνει παιδιά από προηγούμενο οικογενειακό σχηματισμό των γονέων.

δότης:

άτομο του οποίου το γενετικό υλικό/σπέρμα έχει χρησιμοποιηθεί για τη σύλληψη ενός παιδιού. Μπορεί να είναι γνωστός (π.χ. κάποιος φίλος) ή άγνωστος (π.χ. να έχει χρησιμοποιηθεί υλικό από μια τράπεζα σπέρματος).

εκτεταμένη οικογένεια: οικογένεια που περιλαμβάνει (συχνά κάτω από την ίδια στέγη) μέλη πέραν των γονέων και των παιδιών τους. Συχνά πρόκειται για μέλη της οικογένειας καταγωγής (π.χ. παππούδες) αλλά όχι μόνο, καθώς μπορεί να περιλαμβάνονται, λόγου χάρη, και πρώην σύντροφοι των γονέων.

ετεροκανονικότητα*: έννοια που περιγράφει την κοινωνικά επιβαλλόμενη δυαδικότητα του φύλου, καθώς και την πεποίθηση πως η

ετεροφυλοφιλία είναι ο μοναδικός φυσιολογικός σεξουαλικός προσανατολισμός.

ετεροσεξισμός*:

πεποίθηση πως η ετεροφυλοφιλία είναι ο μόνος φυσιολογικός σεξουαλικός προσανατολισμός και πως όλοι οι άνθρωποι είναι αποκλειστικά ετεροφυλόφιλοι.

ίντερσεξ (intersex)*:

άτομα των οποίων το βιολογικό φύλο δεν μπορεί ταξινομηθεί ως «αυστηρά» αρσενικό ή θηλυκό.

ομογονεϊκή οικογένεια:

οικογένεια της οποίας οι γονείς είναι του ίδιου φύλου.

ομοφοβία*: η ψυχολογική και κοινωνική προκατάληψη, οι διακρίσεις και ο παράλογος φόβος προς τα άτομα με ομόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό.

ομόφυλη σχέση:

σχέση στην οποία τα εμπλεκόμενα άτομα είναι του ίδιου φύλου.

ορατότητα:

κατάσταση κατά την οποία ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου είναι γνωστή στον κοινωνικό του περίγυρο.

σεξουαλικός προσανατολισμός**:

η διαρκής συναισθηματική, ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα συγκεκριμένου φύλου ή φύλων. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μπορεί να είναι ετεροφυλοφιλικός, αμφιφυλοφιλικός ή ομοφυλοφιλικός.

τεκνοθεσία (ή παιδοθεσία): προτιμώμενος όρος αντί της «υιοθεσίας», καθώς δεν περιλαμβάνει συνθετικό το οποίο να προσδιορίζει το φύλο (ενώ «υιο-θεσία», «υιός»).

τρανς (διεμφυλικότητα)**: άτομα τα οποία αισθάνονται ή/και εκφράζουν το φύλο τους με τρόπο που δεν αντιστοιχεί στο φύλο το οποίο τους έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση.

τρανσφοβία*: ο παράλογος φόβος και το μίσος για τα τρανς άτομα και όσα άτομα φαίνεται να παραβαίνουν τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την ταυτότητα φύλου, το κοινωνικό φύλο ή/και την έκφραση φύλου.

ταυτότητα φύλου**: η εσωτερική αίσθηση του ατόμου ότι είναι αρσενικό, θηλυκό ή κάτι άλλο.

Για λόγους χώρου στο παραπάνω γλωσσάρι δεν αποτυπώνεται η συνθετότητα πολλών από τους όρους. Στόχος του γλωσσαρίου είναι να δοθεί ένας γενικός και συνοπτικός ορισμός τους.

* Οι ορισμοί με αστερίσκο προέρχονται (αυτούσιοι ή τροποποιημένοι) από τον ιστότοπο της Colour Youth (<http://www.colouryouth.gr/terms>).

** Οι ορισμοί με δύο αστερίσκους προέρχονται (αυτούσιοι ή τροποποιημένοι) από τον ιστότοπο του Πολύχρωμου Σχολείου: (<http://rainbowschool.gr>).

Βιβλιογραφία

123-a family counting book. Bobbie Combs et al. Two Lives Publishing, 2001

ABC-a family alphabet book. Bobbie Combs et al. Two Lives Publishing, 2001

Blood, bread and poetry. Adrienne Rich, 1986

Lucy goes to the country. Joe Kennedy. Alyson Publications, 1998

Mother Goose meets Mardi Gras: lesbian and gay issues in early childhood. Y. Andrew et al, στο E. Dau (επιμ.). The Anti-Bias Approach in Early Childhood. 2nd Edition. Longman

The Duke who outlawed jellybeans. Johnny Valentine. Alyson Publications, 1991

Where did I really come from? sexual intercourse, DI, IVF, GIFT, pregnancy, birth, adoption and surrogacy. Narelle Wickham. Allen and Unwin, 1992

Βιβλία για παιδιά γραμμένα ή μεταφρασμένα στα ελληνικά

Η Αλίκη κοιτάζει τον καθρέφτη, Στέλλα Μπελιά, εικονογράφηση Ιωάννης Αλεξιάδης, εκδ. Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Ο κύριος Ιππόκαμπος, Eric Carle, εκδ. Καλειδοσκόπιο

Τα δύο μικρά αβγά, Στέλλα Μπελιά, εικονογράφηση Σμαράγδα Μάγκου, εκδ. Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Το πιο μεγάλο βιβλίο για τις Οικογένειες, Mary Hoffman, Ros Asquith, εκδ. Ίκαρος

Έρευνες

Bozett Frederic. (1987). 'Children of gay fathers'. Στο Bozett (επιμ.). Gay and lesbian Parents. New York, Praeger

Gartrell, N., Deck A., Rodas C. et al. (2005). 'The national lesbian family study: 4 Interviews with the 10-year-old children', American Journal of Orthopsychiatry

Perlesz, A., Brown, R., McNair, R., Lindsay, J., Pitts, M. & de Vaus, D. (2006). 'Lesbian family disclosure: Authenticity and safety within private and public domains', Lesbian and Gay Psychology Review, 7, 54-65.

Ray, V., Gregory, R. (2001). 'School experiences of the children of lesbian and gay parents', Family Matters, 59, 28-35

Vyncke, J. D. & Julien, D. (2007). 'Social support, coming out, and adjustment of lesbian mothers in Canada and France', *Journal of Gay, Lesbian, Bisexual and Transgender Family Studies*, 3(4): 397-424

Weeks, J., B. Heaphy, et al. (2001). *Same sex intimacies: families of choice and other life experiments*. London and New York, Routledge

Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Web: ouraniotoksofamilies.blogspot.com

Fb: facebook.com/ouraniotoksofamilies

Email: ouraniotoksofamilies@gmail.com

Τηλέφωνο: 6953024156